
ТЕСЛЕНКО Т.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра педагогіки та методики
початкового навчання,
Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОЕКТУВАННЯ УРОКІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто одне з найважливіших завдань сучасної освіти – підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах реформування, а саме, підготовка до проектування уроків засобами інтерактивних технологій. У статті визначено схему підготовки майбутніх учителів та складові процесу навчання в умовах педагогічного закладу вищої освіти. Розкрито поняття «інтерактивні технології», переваги даного методу, особливості його використання на заняттях з дидактики.
Ключові слова: підготовка майбутніх учителів, інтерактивні технології, проектування уроку, компоненти готовності, умови.

В статье рассмотрена одна из важнейших задач современного образования - подготовка будущих учителей начальной школы в условиях реформирования, а именно, подготовка к проектированию уроков средствами интерактивных технологий. В статье определена схема подготовки будущих учителей и составляющие процесса обучения в условиях педагогического учреждения высшего образования. Раскрыто понятие «интерактивные технологии», преимущества данного метода, особенности его использования на занятиях по дидактике.

Ключевые слова: подготовка будущих учителей, интерактивные технологии, проектирование урока, компоненты готовности, условия.

One of the most important tasks of modern education is considered in the article – training of future elementary school teachers in the conditions of reformation, namely, preparation for designing lessons by means of interactive technologies. The article defines the scheme

of preparation of future teachers and components of the learning process in the conditions of pedagogical higher education institution. The concept of "interactive technologies", the advantages of this method, the peculiarities of its use in the classroom of didactics is defined.

Key words: *training of future teachers, interactive technologies, lesson design, components of readiness, conditions.*

Постановка проблеми. Одним із основних завдань сучасної освіти є виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти й саморозвитку, вміє творчо застосувати набуті знання. В зв'язку з реформуванням освіти, зокрема початкової, постає необхідність вдосконалення підготовки майбутніх учителів початкової школи. Заклади вищої педагогічної освіти є основним джерелом професійних учительських кадрів. В умовах перебудови загальноосвітньої школи особливого значення набуває критичний аналіз стану підготовки вчителів, і перш за все, загальнопедагогічної, як ядра всієї системи професійної готовності педагогічних працівників до здійснення педагогічної діяльності в умовах початкової ланки освіти.

У Законі України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), в основних положеннях Національної стратегії розвитку освіти на період до 2021 р.» (2013 р.), Державній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» (1992 р.), «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.) та «Національній рамці кваліфікацій» (2011 р), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016 р.) визначені основні шляхи відродження національної системи навчання, серед яких пріоритетного значення набувають: постійне духовне самовдосконалення, творча самореалізація, задоволення інтелектуально-культурних потреб особистості, підвищення професіоналізму педагогічних кадрів, формування здатності вчителів динамічно реагувати на запити громадського життя, забезпечення оволодіння ними передовими освітніми технологіями, які сприяють всебічному розвитку особистості школяра.

Безумовно актуальним та важливим станом на сьогодні є питання комплексної дидактико-методичної підготовки студентів у закладах вищої педагогічної освіти до проектування уроку та формування не лише набору часткових (локальних дидактичних та методичних) знань і вмінь, а їх інтегрованої системи. Про наявність проблеми формування у студентів комплексних знань і вмінь та навичок проектування уроків свідчить суперечність між вимогами до професійної підготовки вчителя, що прописані у Галузевих стандартах вищої

освіти бакалавра, і теоретико-практичною підготовкою у закладах вищої педагогічної освіти, що характеризується розрізненими підходами до навчання студентів проектуванню уроку. Ефективне вирішення зазначеної суперечності потребує цілісного ґрунтовного вивчення сутності і структури комплексних умінь до проектування уроків, обґрунтування теоретичних засад їх поетапного формування у студентів та розробка оптимальної технології проектування уроку, що стала б дієвим засобом оволодіння студентами діяльністю з проектування уроку [1].

Спираючись на праці академіка М. Махмутова, основою підготовки уроку виступає всебічний аналіз змісту навчального матеріалу, його педагогічних можливостей. На його думку, при тематичному та при поурочному плануванні повинна зберігатися наступна схема підготовки: 1) компонентний (понятійний) аналіз навчального матеріалу; 2) логічний аналіз змісту; 3) психологічний аналіз змісту; 4) аналіз виховної значимості навчального матеріалу; 5) дидактичний аналіз навчального матеріалу [2].

Проте для проектування ефективного уроку недостатньо опрацювати лише зміст навчального матеріалу, оскільки він взаємопов'язаний та взаємозалежний і від цілей уроку, і від психолого-педагогічних характеристик учнів класу, і від методів та засобів навчання та від ряду інших умов.

Однією з умов успішного проектування уроків є знання студента – майбутнього вчителя про складові компоненти процесу навчання.

У процесі навчання виокремлюють цільовий, стимулюючо-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, контрольньо-регулятивний, оцінювально-результативний компоненти.

Формування комплексних умінь проектування уроку у студентів – майбутніх учителів початкової школи – це досить складний і довготривалий процес, який характеризується різноманіттям етапів, їх послідовністю і взаємозалежністю компонентів. Для того, щоб цей процес був високорезультативним, він повинен бути раціональним, технологічним та науково обґрунтованим.

Ми, в свою чергу, вважаємо, що процес підготовки студентів - майбутніх учителів початкової школи до проектування уроків у закладах вищої педагогічної освіти буде більш ефективним за умови використання засобів інтерактивних технологій. Оскільки використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі сприяє ефективній взаємодії всіх учасників та позитивно впливає на розвиток основних педагогічних компетенцій вчителя нового покоління, здатного до впровадження державних змін у системі освіти в практику початкової школи.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз психолого - педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що етап підготовки вчителя до уроку та його

проектування є досить складним процесом і потребує від вчителя інтегрованої системи знань, умінь та навичок. Формування даних знань, умінь та навичок реалізується впродовж усього навчання студентів у закладах вищої освіти.

Питання оволодіння студентами практичними вміннями проектувати урок піднімається у дослідженнях сучасних педагогів (О. Абдуліна, К. Авраменко, О. Антонова, Н. Білокур, В. Бондар, О. Бульвінська, Н. Воскресенська, П. Гусак, І. Іванченко, А. Кендюхова, І. Колеснікова, Л. Лаврова, Ю. Львова, Н. Максименко, О. Мороз, Н. Шайденко, І. Шапошнікова тощо).

Проблема інтерактивних технологій цікавила багатьох фахівців. Усі вони розглядають дані технології в контексті особистісно-орієнтованого підходу до навчання. В працях К. Баханова, О. Глотова, К. Нор, О. Пехоти, Л. Пироженко, О. Пометун, Г. П'ятакова, Г. Цукерман, О. Ярошенко інтерактивні технології розглядаються як засіб формування основних ключових компетентностей, що відповідає державним вимогам.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивне навчання – це навчання, яке побудоване на взаємодії того, хто навчається, з навчальним середовищем, яке є сферою досвіду, що засвоюється. Українські науковці О. Пометун та Л. Пироженко зазначають, що «суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання» [3, с.9].

Беручи до уваги визначення поняття «інтерактивні технології», яке подано О. Пометун та Л. Пироженко, сутність інтерактивних технологій навчання розкривається як форма цілеспрямованої організованої взаємодії суб'єктів навчальної діяльності, у процесі якої здійснюється постійна, активна співпраця вчителя та учнів на засадах співробітництва та співтворчості.

Так як однією із пріоритетних компетентностей, якими мають оволодіти студенти в процесі навчання у закладах вищої освіти є здатність до постійної самоосвіти, викладач не надає готових знань, але мотивує студентів до самостійного пошуку. Діяльність викладача має полягати у створенні умов для реалізації ініціативи студентів, діяльності, творчості та підвищення мотивації до навчання.

Якщо концентрувати увагу на методах навчання у закладах вищої освіти, то їх визначають, як засоби взаємопов'язаної діяльності викладача і студента, спрямовані на вирішення навчальних завдань, виховання і розвитку. Застосування інтерактивних методик у навчально-виховному процесі вищої школи є важливим засобом підвищення ефективності навчання навчання майбутніх фахівців.

Інтерактивна діяльність під час навчальних занять передбачає організацію й розвиток діалогового спілкування, що веде до взаєморозуміння, взаємодії, до пошуку спільного рішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань. У ході діалогового спілкування студенти вчать вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, критично мислити, брати до уваги альтернативні думки інших учасників навчального процесу, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. Для реалізації зазначених завдань організовується індивідуальна, парна й групова робота, застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, проводиться робота з різними джерелами інформації, документами й використовуються творчі роботи [3, с.10].

Інтерактивні технології навчання дають можливість нам одночасно вирішувати декілька проблем. Найсуттєвіше – вони дозволяють засвоювати матеріал курсу та включити мотиваційну сферу студента в освітній процес, інакше кажучи, студенти відчують інтерес під час навчальних занять, а також розвивають власні творчі здібності, здатність для подальшого саморозвитку та самоосвіти, комунікативні навички. Використання інтерактивних технологій допомагає встановленню емоційного контакту між всіма учасниками навчального процесу; реалізації намічених навчальних цілей, оскільки вони навчають працювати в команді, слухати своїх товаришів, а також позбавляє процес навчання нервової напруги; що дає можливість змінити форму своєї діяльності, зосередити увагу на ключових питаннях виучуваної теми [4].

Інтерактивна педагогічна технологія реалізує функцію спільної пізнавальної діяльності спілкування. Відзначимо, що виходячи з класифікації педагогічних технологій, Г. Селевко наголошує на тому, що в назві технології відображаються основні її якості, принципова ідея, сутність даної системи навчання і, насамкінець, основний напрямок модернізації навчально - виховного процесу [4].

Беручи до уваги визначення Г. Селевко про те, що педагогічна технологія є змістовим узагальненням, ми зробили спробу визначити змістові компоненти інтерактивної педагогічної технології. Це науковий компонент, так як будь-яка педагогічна технологія є частиною педагогічної науки, яка вивчає і розробляє мету, зміст, методи і форми навчання. Тобто, інтерактивна педагогічна технологія є науково обґрунтованою, визначеною часом і суспільством; має за мету отримати в результаті навчання всебічно розвинену особистість, яка б відповідала вимогам сучасного суспільства (а саме толерантна, принципова, чесна, порядна, здатна до самоосвіти і самовиховання, тощо), у нашому випадку, використання інтерактивних технологій у навчальному процесі закладу вищої освіти сприятиме ефективнішому оволодінню студентами

комплексними навичками проектувати уроки в початковій школі [4].

Інтерактивна діяльність під час навчальних занять передбачає організацію й розвиток діалогового спілкування, що веде до взаєморозуміння, взаємодії, до спільного рішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань. У ході діалогового спілкування студенти вчать критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, вчить брати до уваги альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими учасниками навчального процесу.

Досвід наукових досліджень в Україні та за кордоном свідчить, що інтерактивні методи сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу. Вони дозволяють студентам:

- спростити процес засвоєння знань;
- навчитись правильно формулювати та виражати власну думку, точку зору;
- навчитись слухати та поважати альтернативні думки;
- збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації та переживати їх;
- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;
- будувати взаємовідносини та діалог у групі, для визначення шляху розв'язання поставлених задач.

Використання кооперативних технологій, складових інтерактивного навчання, дає можливість кожному студенту стати активним учасником навчального процесу, розвинути свої комунікативні, організаторські здібності, активізувати власну пізнавальну діяльність. Кооперативне навчання є могутнім інструментом розвитку етнокультурної компетентності майбутнього вчителя історії, його професійно значущих особистісних характеристик: комунікабельності, ініціативності, емпатії, уміння слухати, витримки. При кооперативній взаємодії має місце децентрація особи, завдяки якій здійснюється міжособистісне пізнання, формується гуманне ставлення до інших людей. Робота у групі над поставленою проблемою дає студенту можливість краще пізнати себе, порівняти свої думки і відчуття з баченням певної проблеми іншими. Студенту самому доводиться акцентувати увагу на думці інших, обстоювати власну точку зору, якщо між думками є розбіжності [4].

Спираючись на аналіз структури готовності майбутнього учителя початкових класів до проектування уроків у початковій школі нами були виокремлені наступні *компоненти*:

- *мотиваційний* компонент полягає у глибокому усвідомленні студентами – майбутніми вчителями необхідності проектування уроків в почат-

ковій школі, позитивні настанови, розуміння значущості проектування у професійній діяльності вчителя, емоційно-вольова складова набуття професійних компетентностей;

- *когнітивний* компонент передбачає теоретичну, емпіричну і практичну складові набуття студентами навичок проектування уроків у початковій школі та досвід застосування знань, умінь і навичок на практиці;
- *операційно-діяльнісний* компонент полягає у формуванні у студентів практичних навичок проектування уроків в початковій школі, застосування сучасних форм, методів у проектуванні уроків [1].

Використання інтерактивних технологій навчання у закладах вищої освіти залежить від певних умов: минулого і теперішнього досвіду студентів; наявності мотивації навчання; атмосфери комфорту і взаємоповаги; визначення цілей навчання; активного прилучення учасників до процесу навчання; врахування здібностей (темперамент, сприймання, спеціальність); учасники заняття керують навчальним процесом (погляд, ідея, тема реферату); надання можливості самореалізації і самоконтролю учасникам навчального процесу.

Підготовка майбутнього педагога має здійснюватися шляхом запровадження у навчальний процес інтерактивного навчання, використання якого є міцним стимулюючим чинником активної пізнавальної діяльності на заняттях, максимально розвиває здатність студентів до комунікації, взаєморозуміння у процесі педагогічно організованого співробітництва, діалогу та спілкування. Це дозволяє надати процесу навчання комунікативної спрямованості, забезпечити оволодіння студентами технікою спілкування: арсеналом засобів і прийомів, що дозволяють досягати в спілкуванні своїх цілей [4].

Висновки. Таким чином, щоб оптимізувати та забезпечити найбільшу ефективність навчального процесу, ми вважаємо, що організація навчального процесу засобами інтерактивних технологій призведе до розвитку діалогового спілкування, що веде до взаєморозуміння, взаємодії, до спільного рішення загальних, але значущих для кожного учасника навчального процесу.

Оскільки використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі сприяє ефективній взаємодії всіх учасників та позитивно впливає на розвиток основних педагогічних компетенцій вчителя нового покоління, здатного до впровадження державних змін у системі освіти в практику початкової школи, ми вважаємо, що використання засобів інтерактивних технологій під час навчання студентів – майбутніх учителів проектування уроків в початковій школі є однією із умов підвищення ефективності навчального процесу та покращення його результативності.

Список використаних джерел:

1. Коханко О. Г. Формування у студентів знань і вмінь проектування уроку на засадах матрично-модульного підходу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Коханко Оксана Григорівна; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2009. – 251 с.
2. Махмутов М.И. Современный урок / М.И. Махмутов. – М.: Педагогика, 1985. – 184 с.
3. Пометун О. І. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ / О. І. Пометун, О. А. Комар. – Умань: РВЦ «Софія». – С. 18-21.
4. Пометун О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – Київ: А.С.К., 2004. – 192 с.

Transliteration of References:

1. Kokhanko O. H. Formuvannia u studentiv znan i vmin proektuvannia uroku na zasadakh matrychno-modulnoho pidkhodu: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.09 / Kokhanko Oksana Hryhorivna; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – Kyiv, 2009. – 251 s.
2. Mahmutov M.I. Sovremennyi urok / M.I. Mahmutov. – M.: Pedagogika, 1985. – 184 s.
3. Pometun O. I. Pidhotovka vchyteliv pochatkovykh klasiv: interaktyvni tekhnolohii u VNZ / O. I. Pometun, O. A. Komar. – Uman: RVTs «Sofija». – S. 18 21.
4. Pometun O. Suchasnyi urok: interaktyvni tekhnolohii navchannia / O. Pometun, L. Pyrozhenko. – Kyiv: A.S.K., 2004. – 192 s.

TESLENKO T.V.,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Pedagogy and Methods of Primary Education, National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov, Kyiv, Ukraine
E-mail: tatiana_teslenko12@ukr.net

**STRUCTURE OF FUTURE TEACHERS 'READY FOR DESIGNING LESSONS IN
PRIMARY SCHOOL BY INTERACTIVE TECHNOLOGIES**